

Archeologienota
Welle (Denderleeuw) – Broekstraat

Ruth Ferket en Natasja Reyns

Bornem
2022

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Ruth Ferket en Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2022/12.807/93

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	7
2.3.3	Werkwijze	17
2.4	Assessmentrapport	17
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	17
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	24
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	33
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	35
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	36
3	Samenvatting	38
4	Bibliografie	39
4.1	Publicaties	39
4.2	Websites	39
5	Bijlagen	40
5.1	Archeologische periodes	40

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2021H43

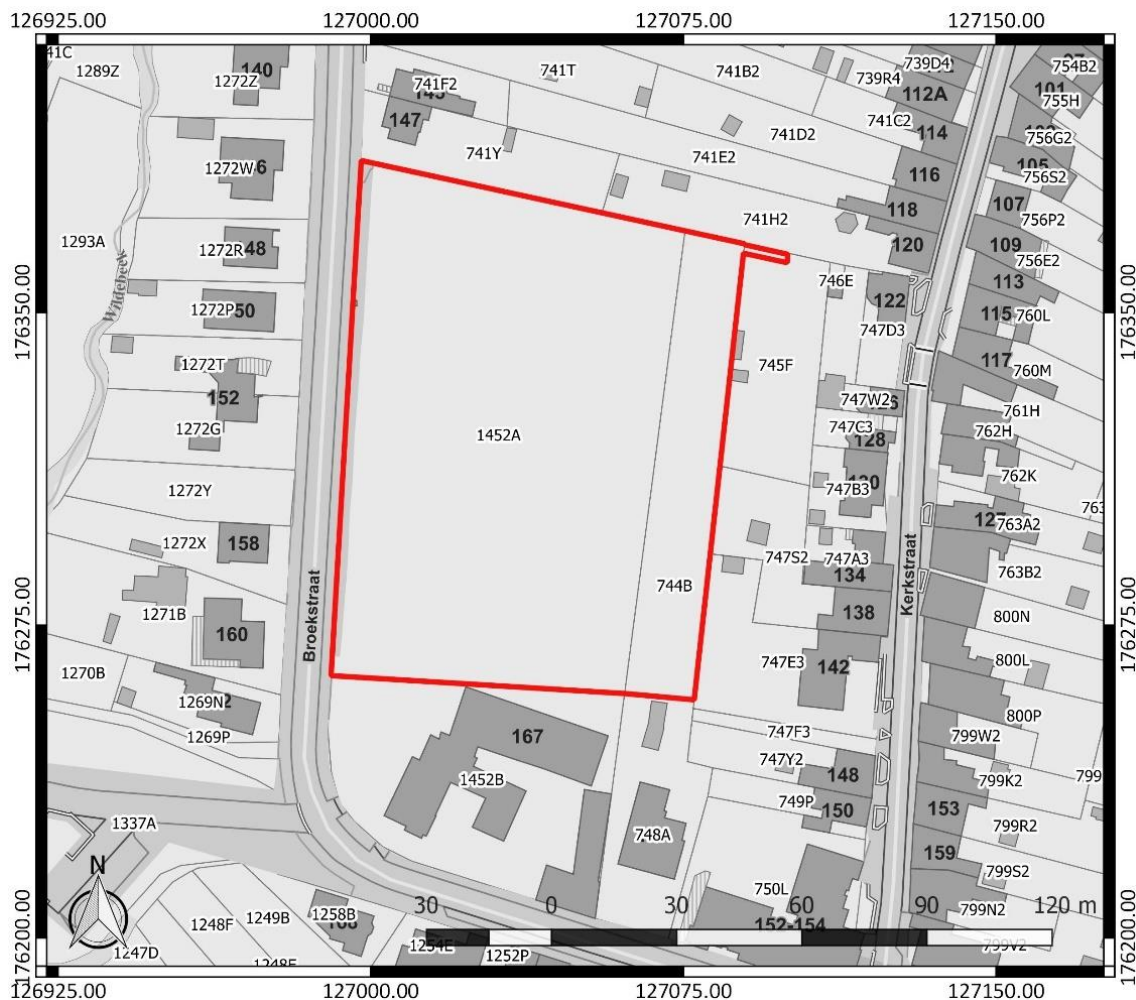
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Denderleeuw, Welle, Broekstraat, Broekstraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 126990.50, 176214.13
- 127100.03, 176386.45

Kadastraal plan:

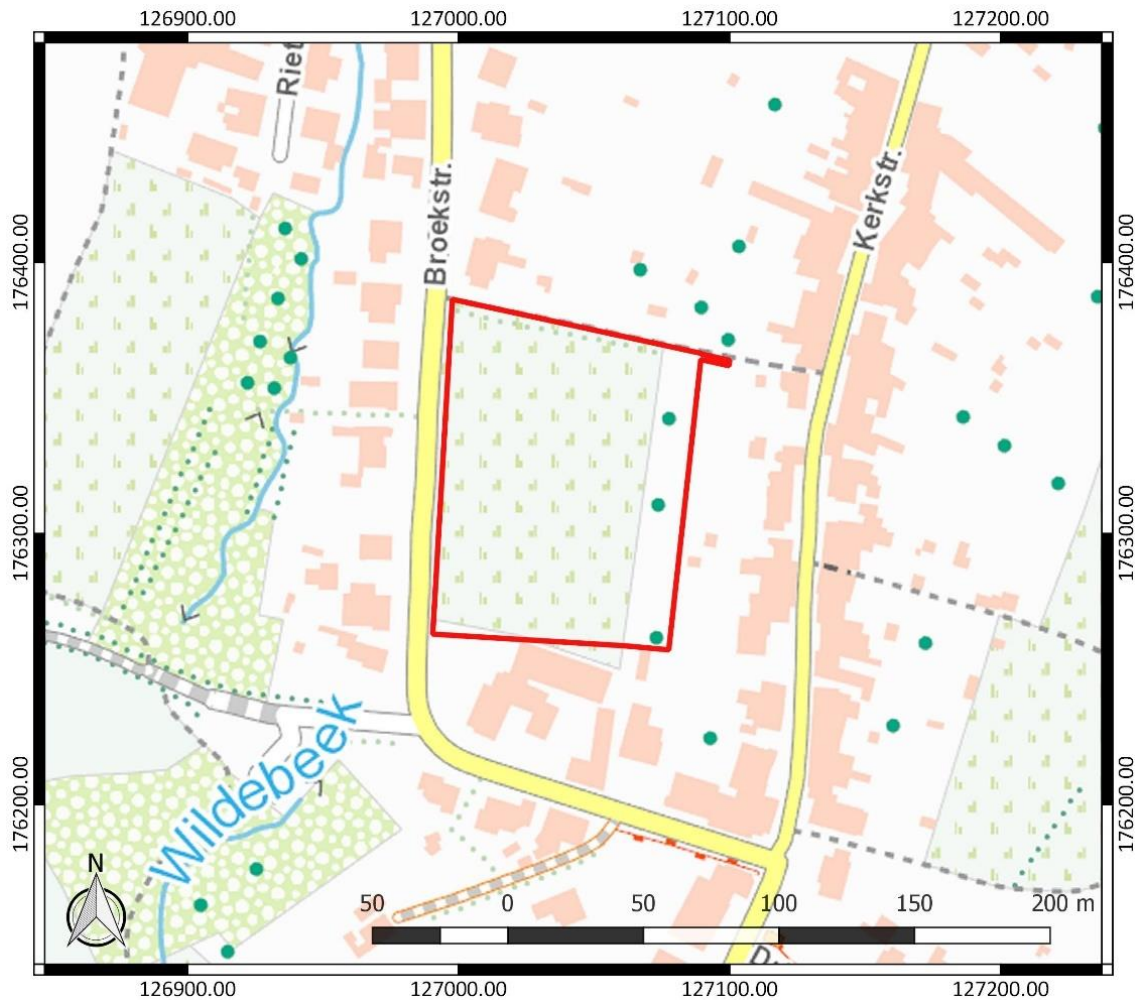

Figuur 1: Kadastraal plan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Denderleeuw, Afdeling 4 (Welle), sectie B, nummers 744B (partim), 745F (partim) en 1452A

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 10.530 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 09/08/2021 – 02/06/2022

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

In het verleden werd reeds een archeologienota opgesteld voor het onderzoeksgebied (ID 20189).³ Omwille van wijzigingen in de geplande werken, diende een aangepaste archeologienota opgesteld te worden.

³ Ferket/Reyns 2021

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein worden twee appartementsblokken met een ondergrondse parkeergarage en zeven woonclusters voorzien (Figuur 3 en Figuur 4).

De appartementsblokken (blok A en B) worden opgetrokken langs de straatzijde, in het westen van de bouwzone (Figuur 5 en Figuur 6). Eveneens in het westen komen woningclusters C en D, die elk bestaan uit twee woonunits. In het noorden worden vijf eengezinswoningen (woning cluster E) gebouwd (Figuur 7). Woning cluster F (Figuur 8) en woning cluster G (Figuur 9) bestaan uit vier eengezinswoningen. Deze woningclusters worden in het oosten opgetrokken. Ten slotte worden in het zuiden van de bouwzone nog eens drie eengezinswoningen gebouwd (Figuur 10). Het centrale gebouw zal deels bestaan uit een trap- en liftkoker om snel toegang te geven tot de kelder. Verder zal het gebouw bestaan uit een polyvalente ruimte voor de bewoners.

De woningen zullen niet onderkelder worden. De precieze funderingsdiepte van de woningen ligt momenteel nog niet vast. Een ondergrondse parkeergarage wordt onder de appartementsblokken gebouwd. De inrit zal zich ten zuiden van blok A bevinden. De diepte van de ondergrondse parkeergarage zal 3,24 m bedragen onder het maaiveldniveau van het terrein. Nutsvoorzieningen bestaan onder meer in het plaatsen van septische putten, hemelwaterputten en wadi's. Verder worden er groenzones voorzien.

Figuur 3: Inplantingsplan

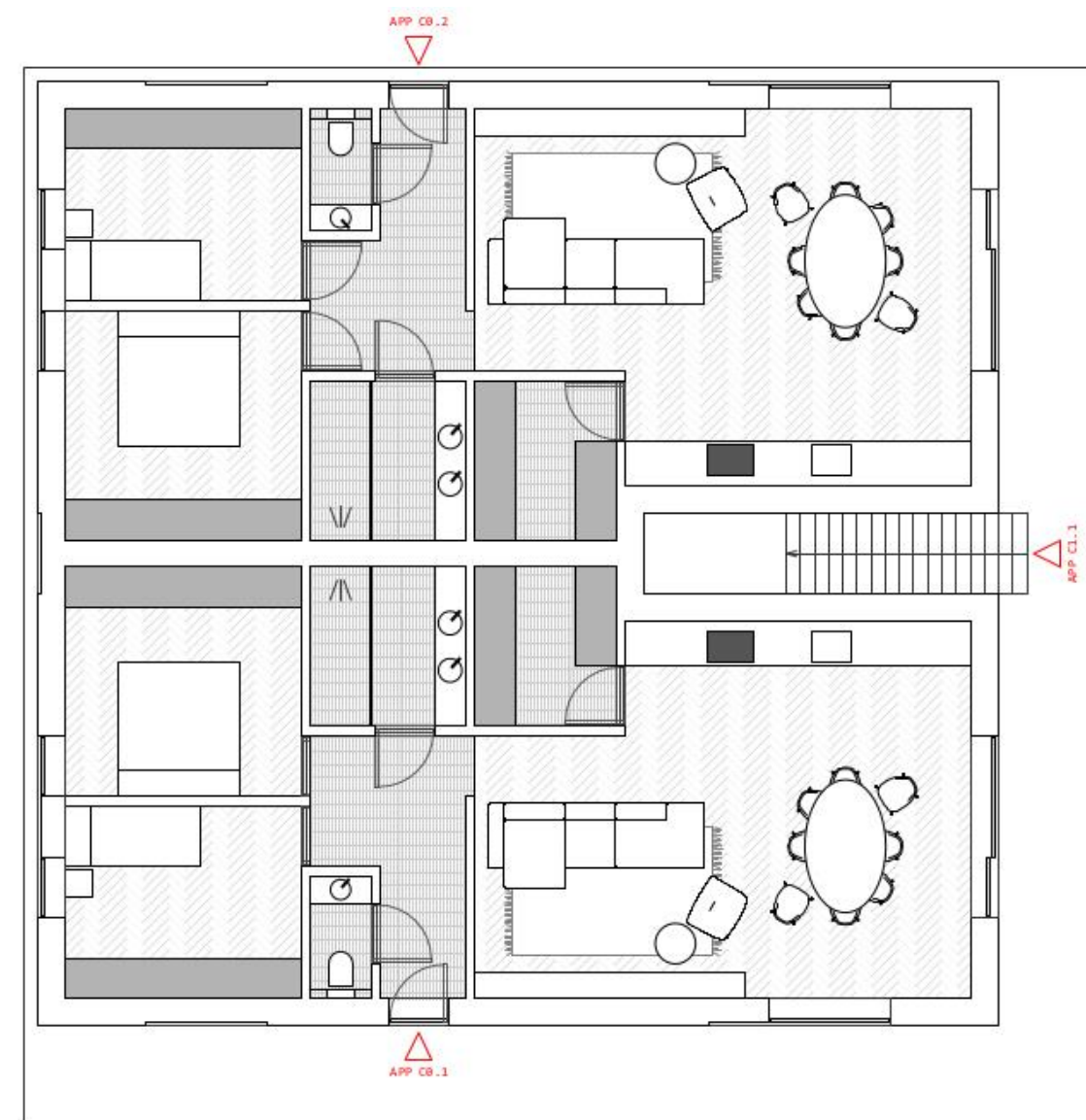
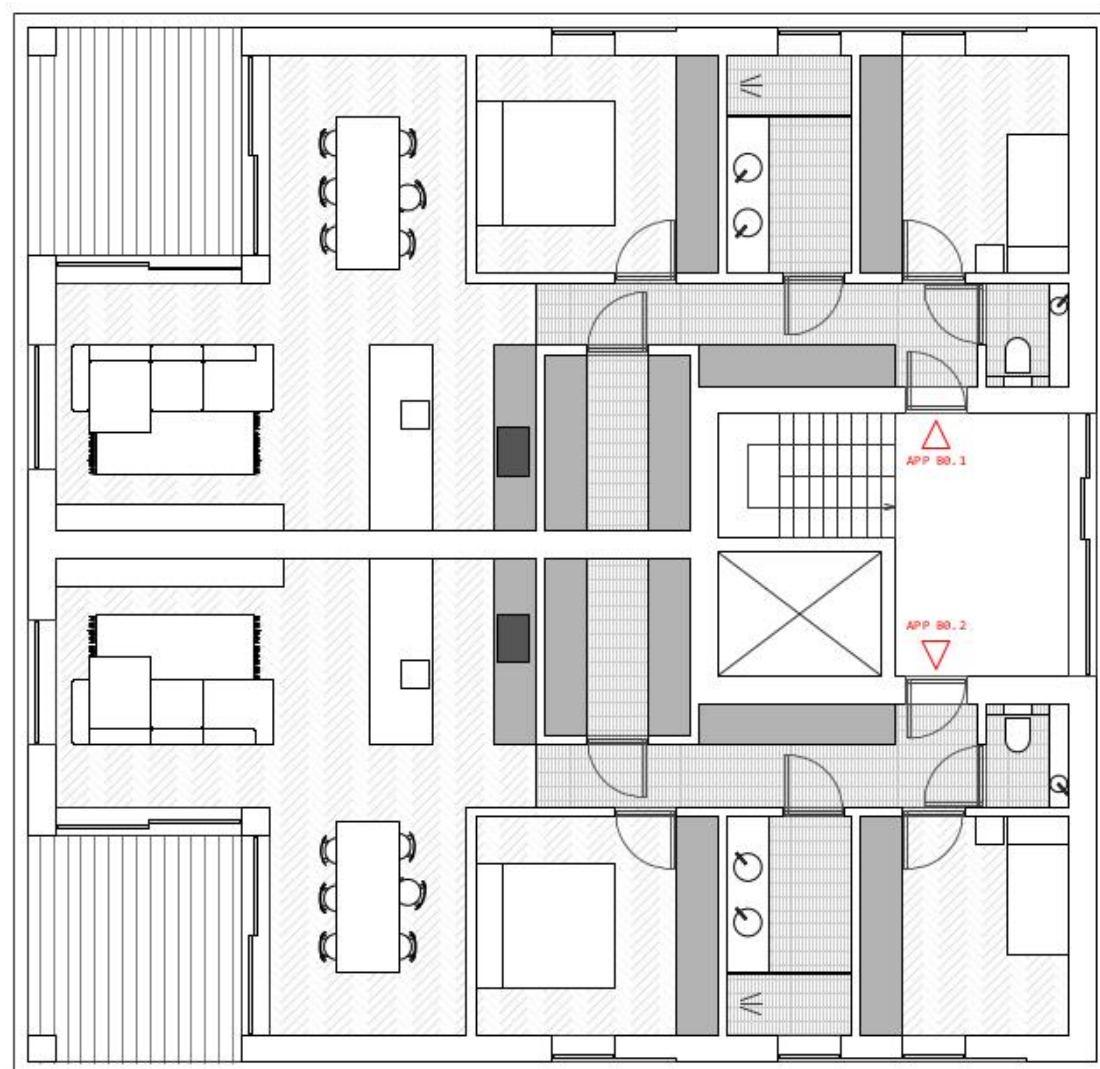

Figuur 4: Parkeergarage, niveau -1

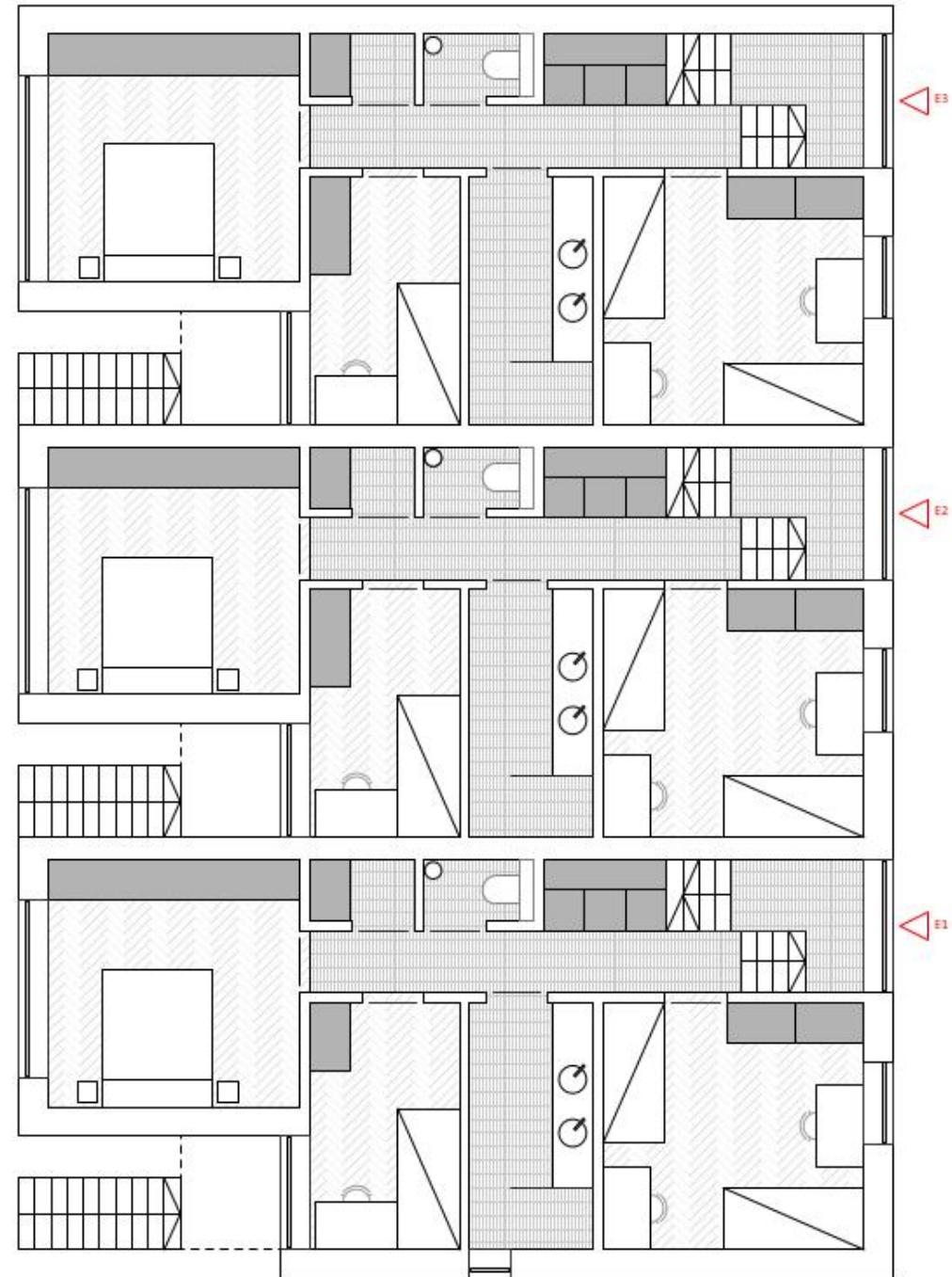

BLOK A NIVEAU 0, 1/100

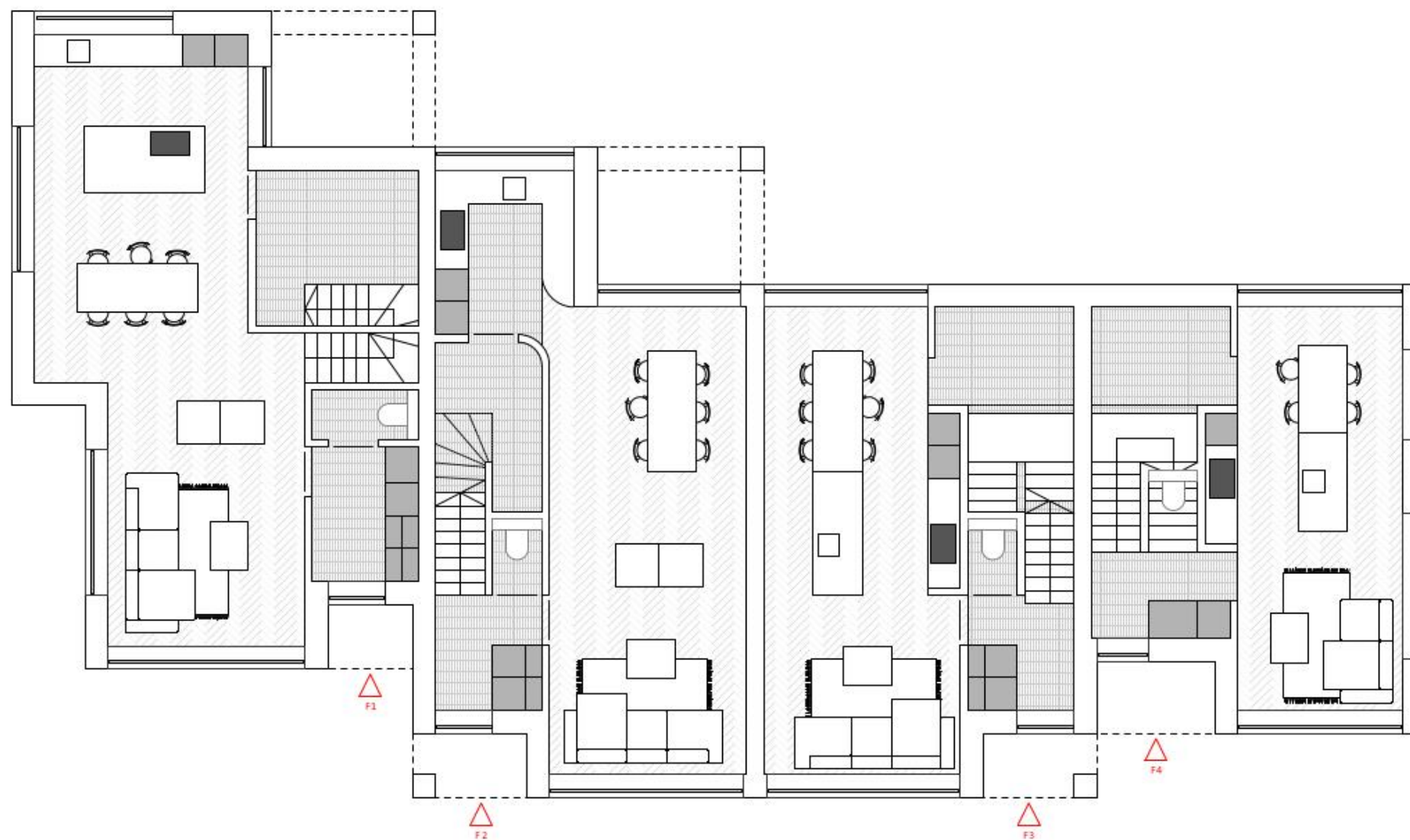
Figuur 5: Blok A, niveau 0

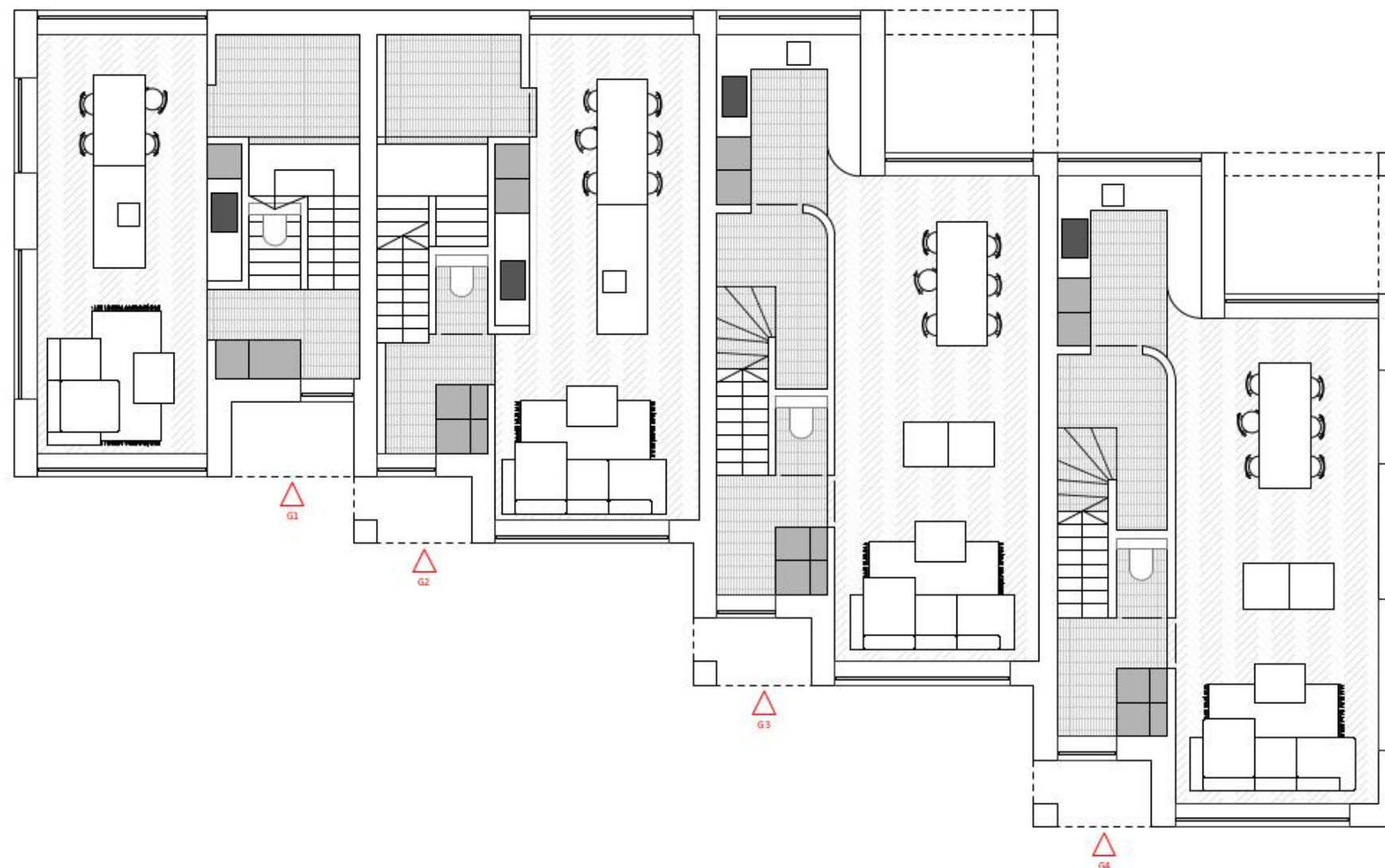
Figuur 6: Blok B (links) en blok C/D (rechts), niveau 0

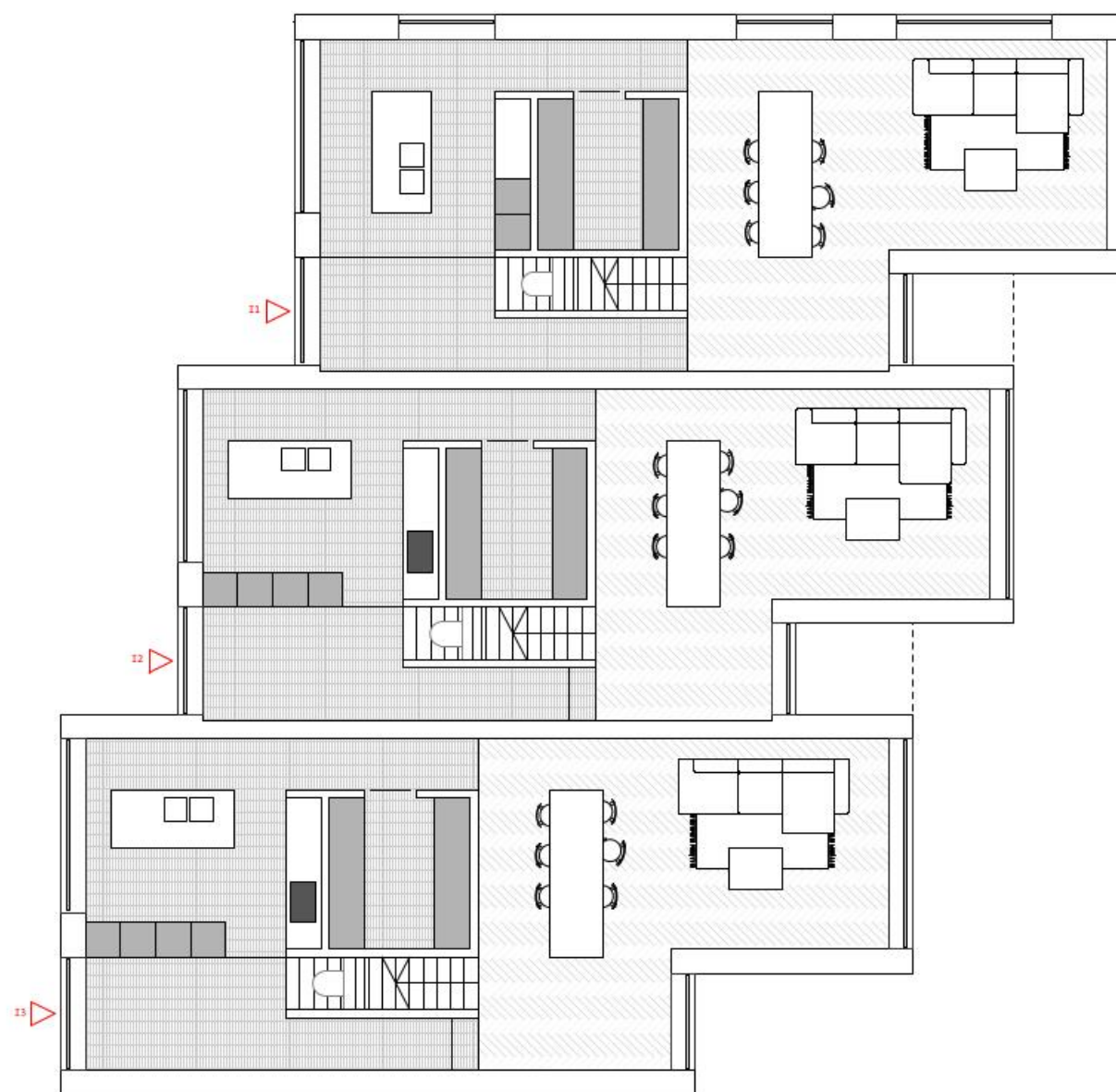
Figuur 7: Woning cluster E, niveau 0

Figuur 8: Woning cluster F, niveau 0

Figuur 9: Woning cluster G, niveau 0

Figuur 10: Woning cluster in het zuiden van het terrein, niveau 0

Figuur 11: Snedes

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), het primitief kadasterplan uit 1830-1833, de Atlas der Buurtwegen (1841) en de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) worden vijf momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

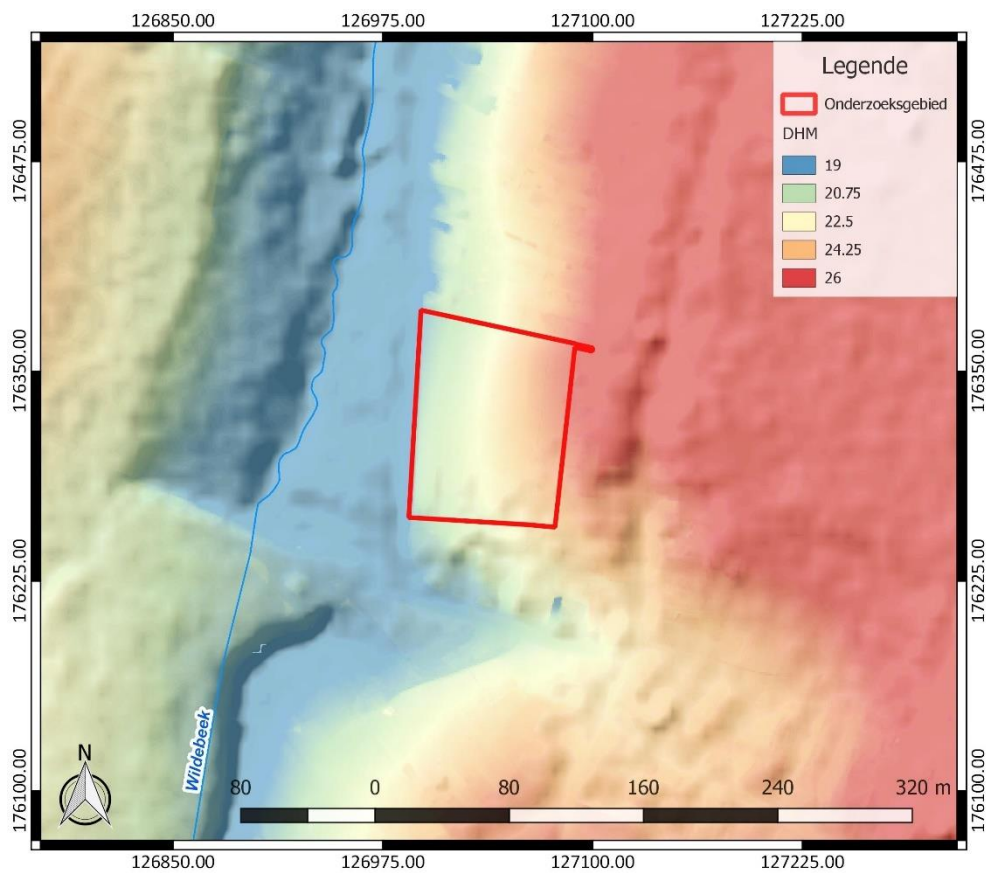
Het onderzoeksgebied situeert zich ten zuidzuidwesten van het centrum van Welle. De Broekstraat begrenst het terrein langs de westelijke zijde en bevindt zich ook meer ten zuiden van het studiegebied. Ten oosten loopt de Kerkstraat (Figuur 12). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden. Hydrografisch behoort het tot het Denderbekken. Op korte afstand ten westen van het terrein stroomt de Wildebeek, een zijbeek van de Dender. De Dender zelf bevindt zich op grotere afstand ten noordoosten en ten oosten. Op enige afstand ten noordoosten loopt ook De Reyte, een andere zijbeek van de Dender. Ten westen stroomt verder nog de Molenbeek, die ten noorden van het terrein in de Wildebeek uitmondt (Figuur 14).

Geomorfologisch behoort Welle tot de depressie van de Dender. De Dender maakt in dit gebied deel uit van de oostelijke uitlopers van de Vlaamse Vallei. De Vlaamse Vallei vormt een grote depressie die voornamelijk van fluviatiele oorsprong is en die grotendeels beneden het huidige zeeniveau geërodeerd is. Buiten de depressies in de omgeving is het landschap sterk golvend. Het wordt gekenmerkt door een algemeen voorkomend leemdek met leemafzettingen uit het Weichseliaan.⁴

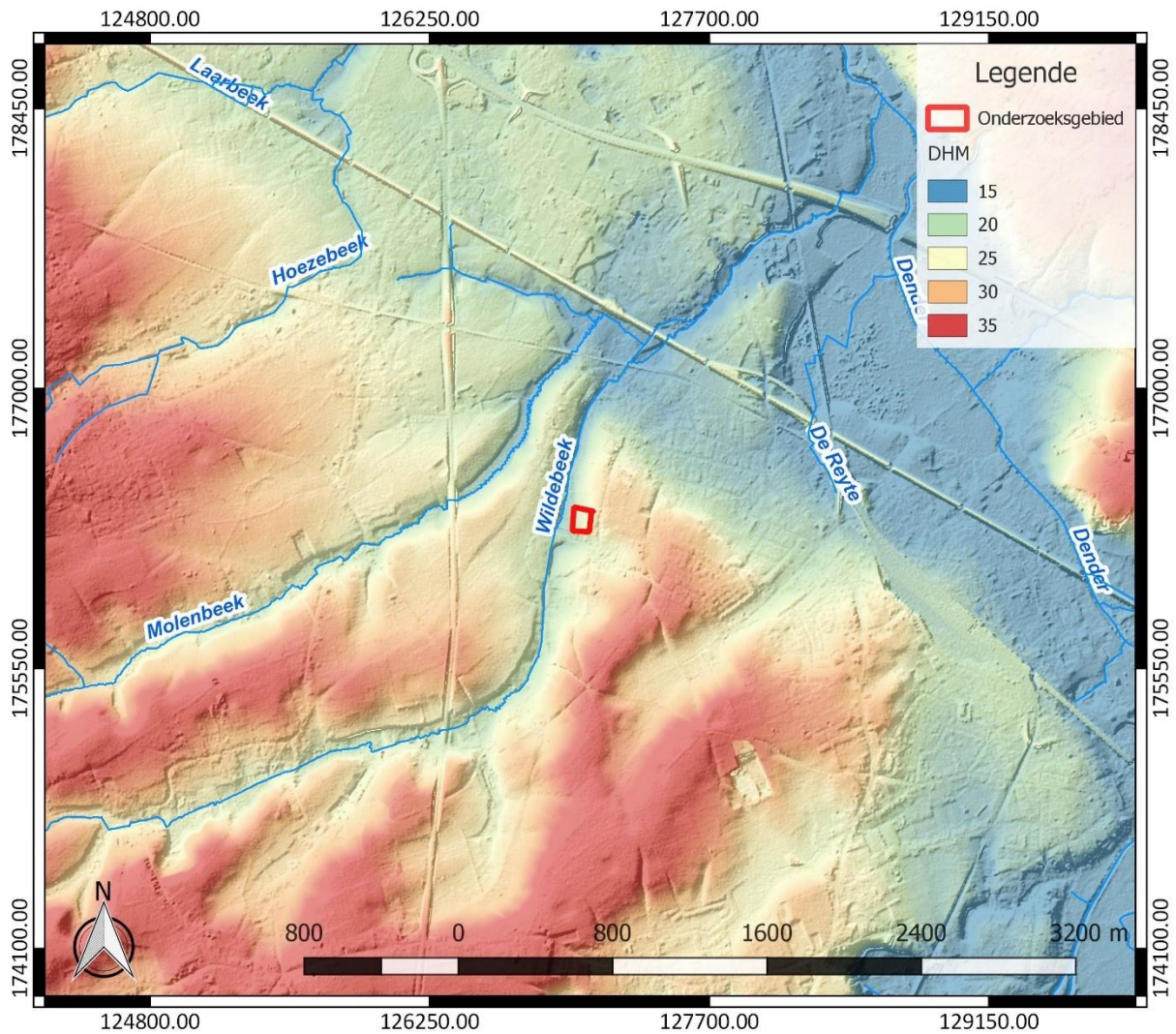
⁴ Bogemans/Van Molle 2005, 2-3

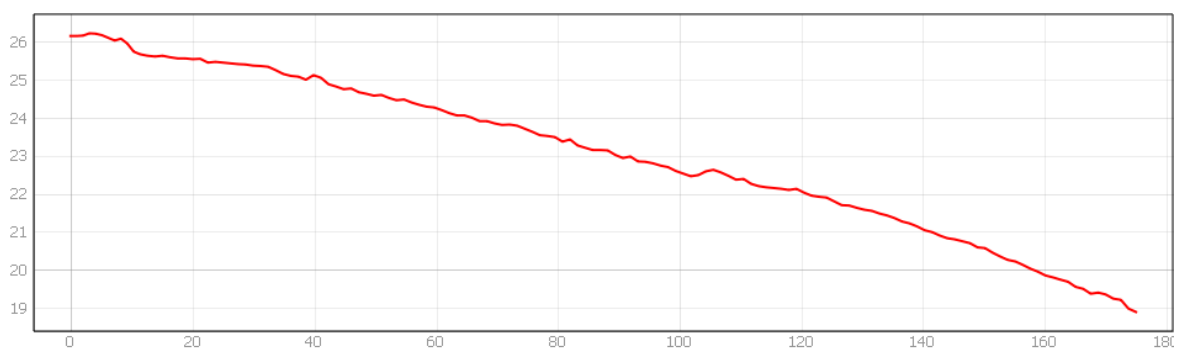
Figuur 12: Luchtfoto van 2020 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 13: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

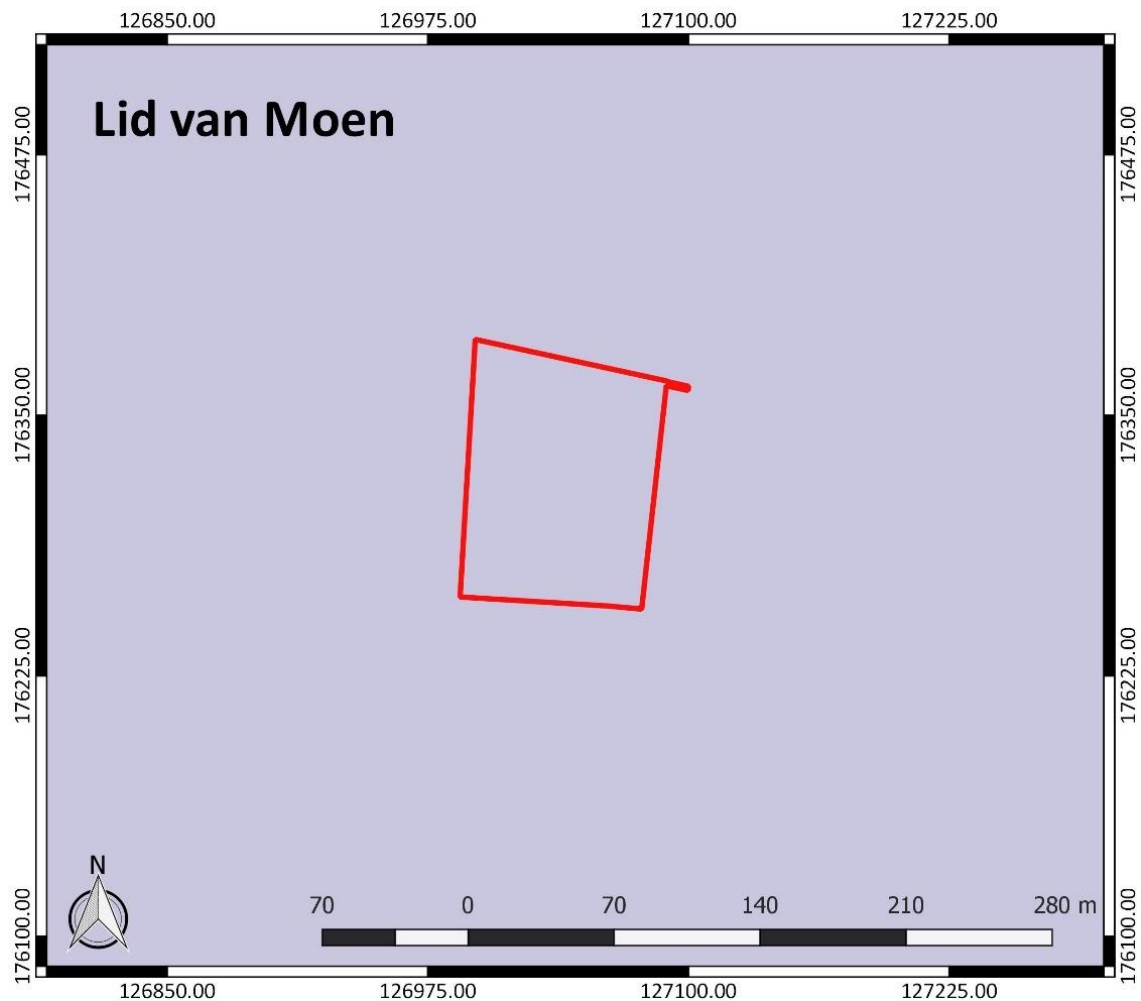

Figuur 14: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 15: Hoogteverloop van noordwest naar zuidoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich aan de rand van de vallei van de Wildebeek, op de flank van een heuvelrug (Figuur 13). Het terrein is sterk hellend en kent een hoogte van 19,9 m TAW in het zuidwesten tot 26,2 m TAW in het noordoosten (Figuur 15).

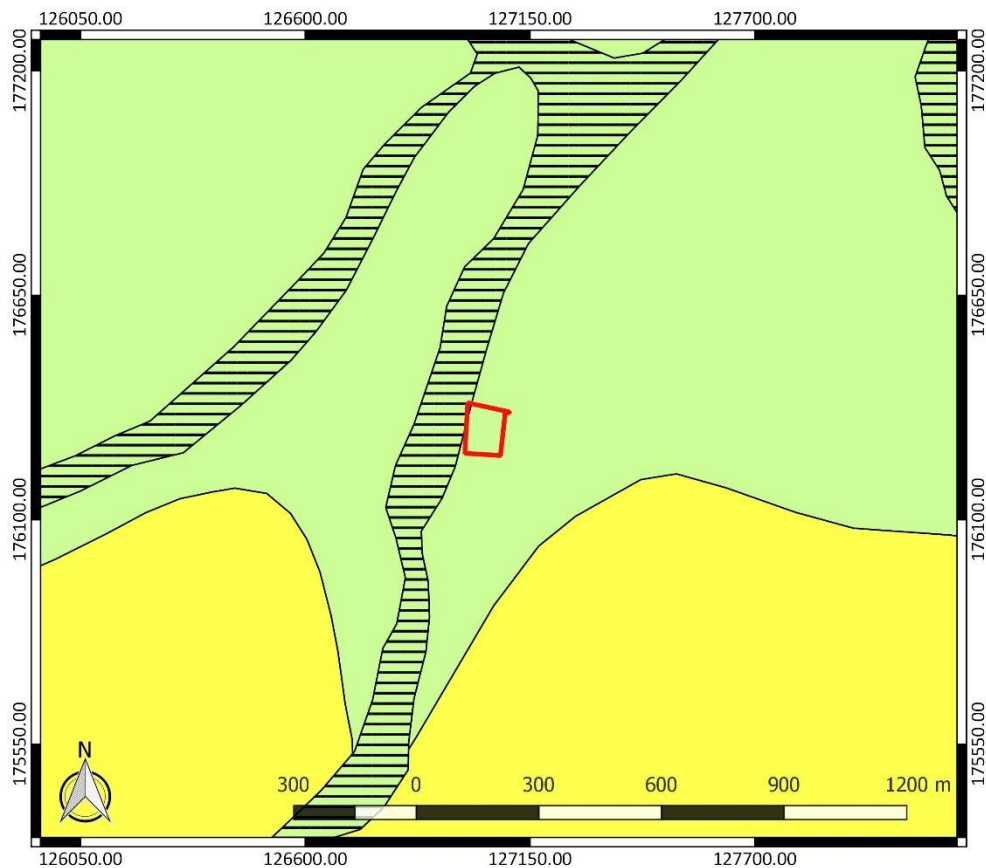

Figuur 16: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

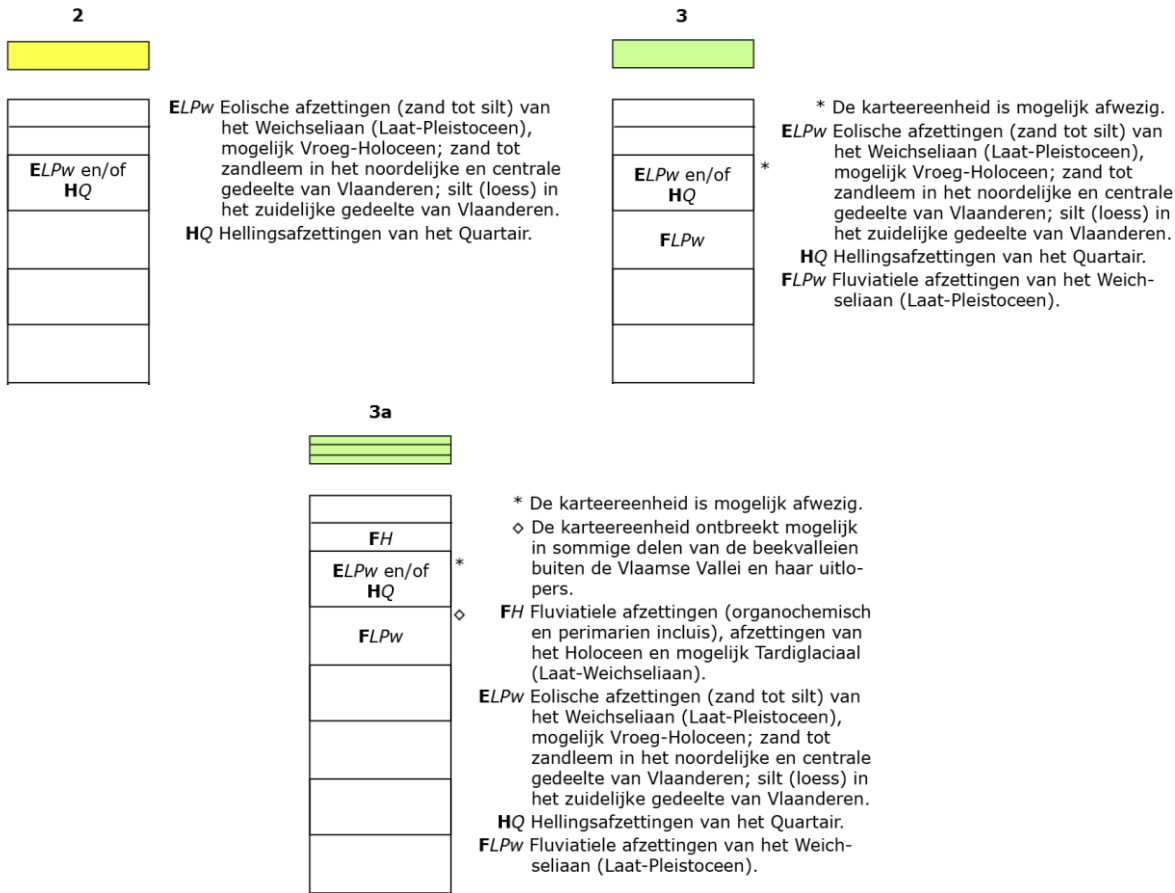
De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 16) bestaat uit het Lid van Moen. Dit wordt gekenmerkt door grijze klei tot silt. Deze ondergrond is kleihoudend en bevat kleilagen en *Nummulites planulatus*.⁵ De quartairgeologische kaart (Figuur 17) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen kunnen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Deze afzettingen zijn echter mogelijk afwezig. Hieronder bevinden zich fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen). In het uiterste noordwesten van het terrein zijn er boven de genoemde lagen ook nog fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk van het Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) aanwezig.⁶

⁵ www.geopunt.be/kaart

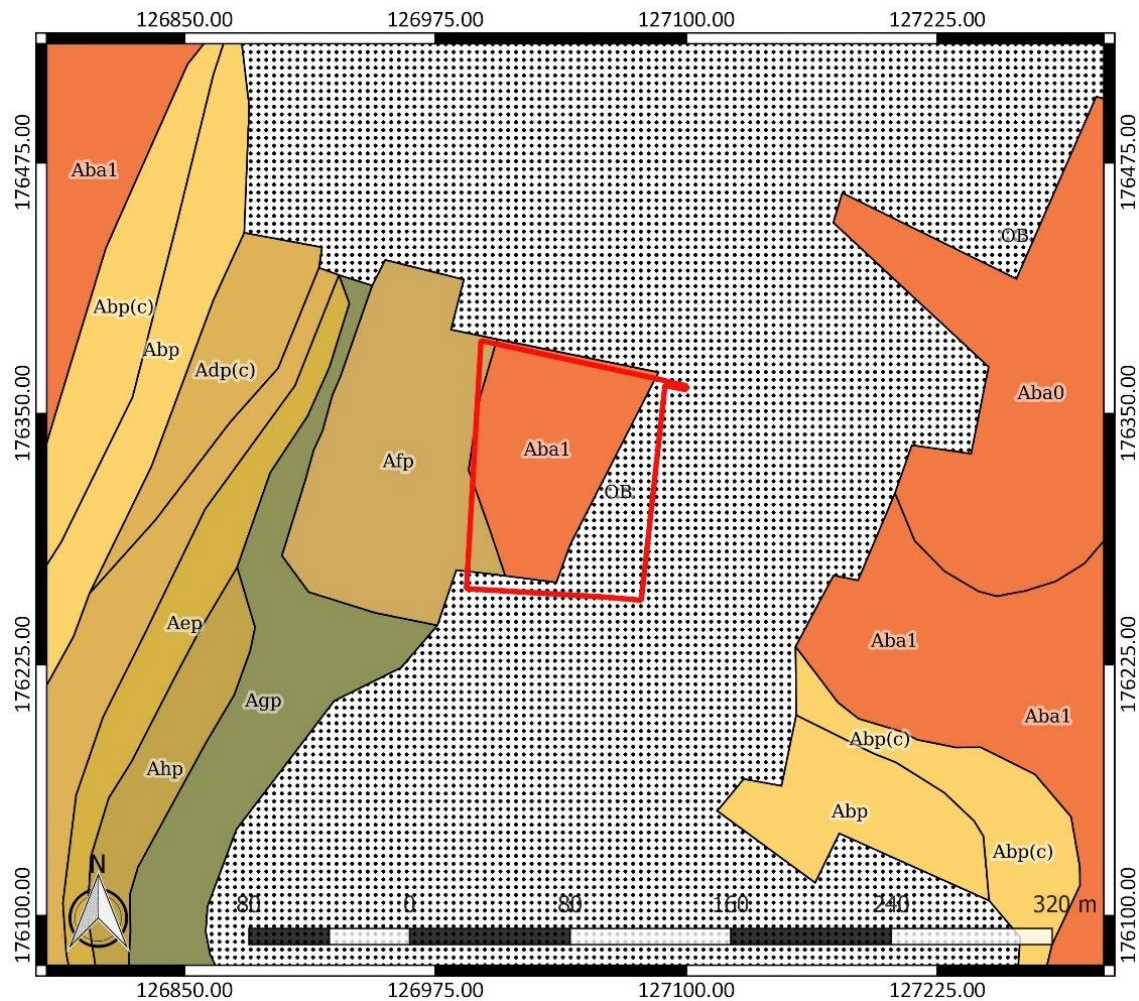
⁶ www.geopunt.be/kaart

Figuur 17: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

Figuur 19: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

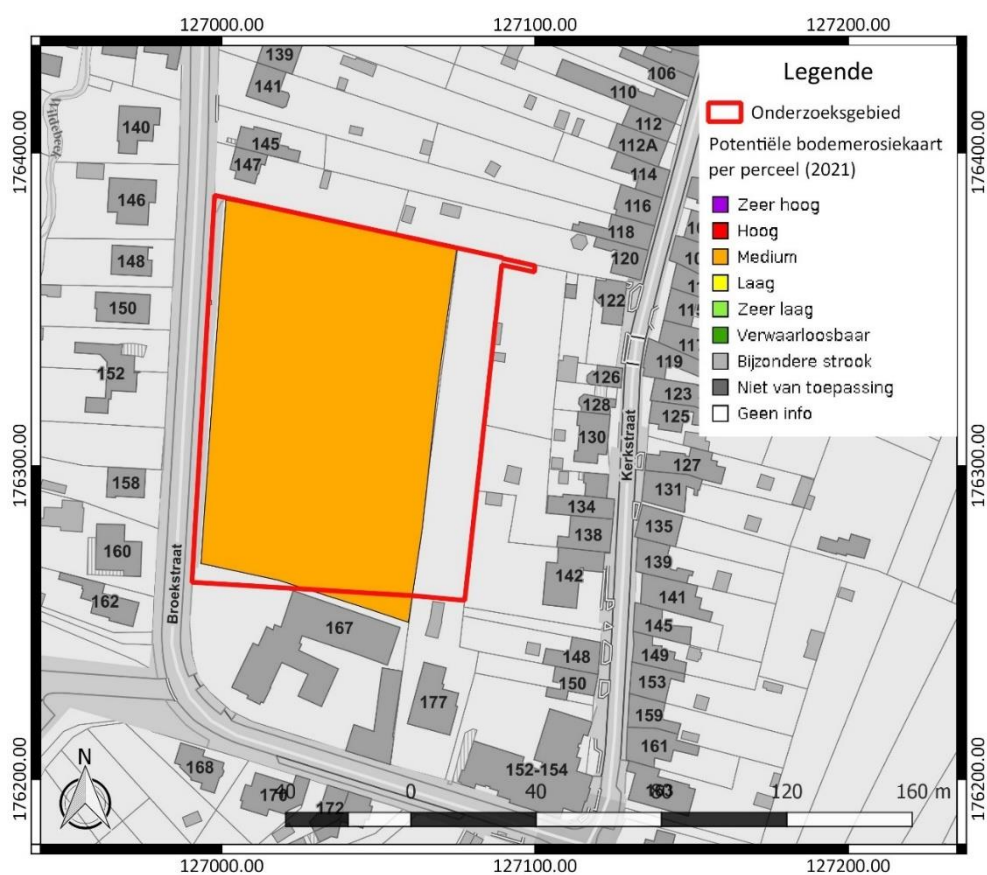
De bodemkaart (Figuur 19) toont dat in het westen en centrale deel van het terrein een droge leembodem met textuur B horizont en een dunne A horizont van minder dan 40 cm (Aba1) te verwachten is.⁷ In het zuidwesten en het uiterste noordwesten treffen we een zeer natte leembodem zonder profiel (Afp) aan. Het oostelijke en uiterst zuidelijke deel van het terrein zijn in een bebouwde zone (OB) gesitueerd. Er is dus een verschil op te merken tussen een droge bodem, die vermoedelijk binnen het grootste deel van het terrein voorkomt, en een zeer natte bodem, die ter hoogte van de lager gelegen westelijke rand van het terrein gesitueerd is.

In het zuiden van het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaat verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, struiken, bomen en onafgedekte grond (Figuur 20). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 12). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid gemiddeld binnen het onderzoeksgebied (Figuur 21).

⁷ Louis 1962, 34

Figuur 20: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

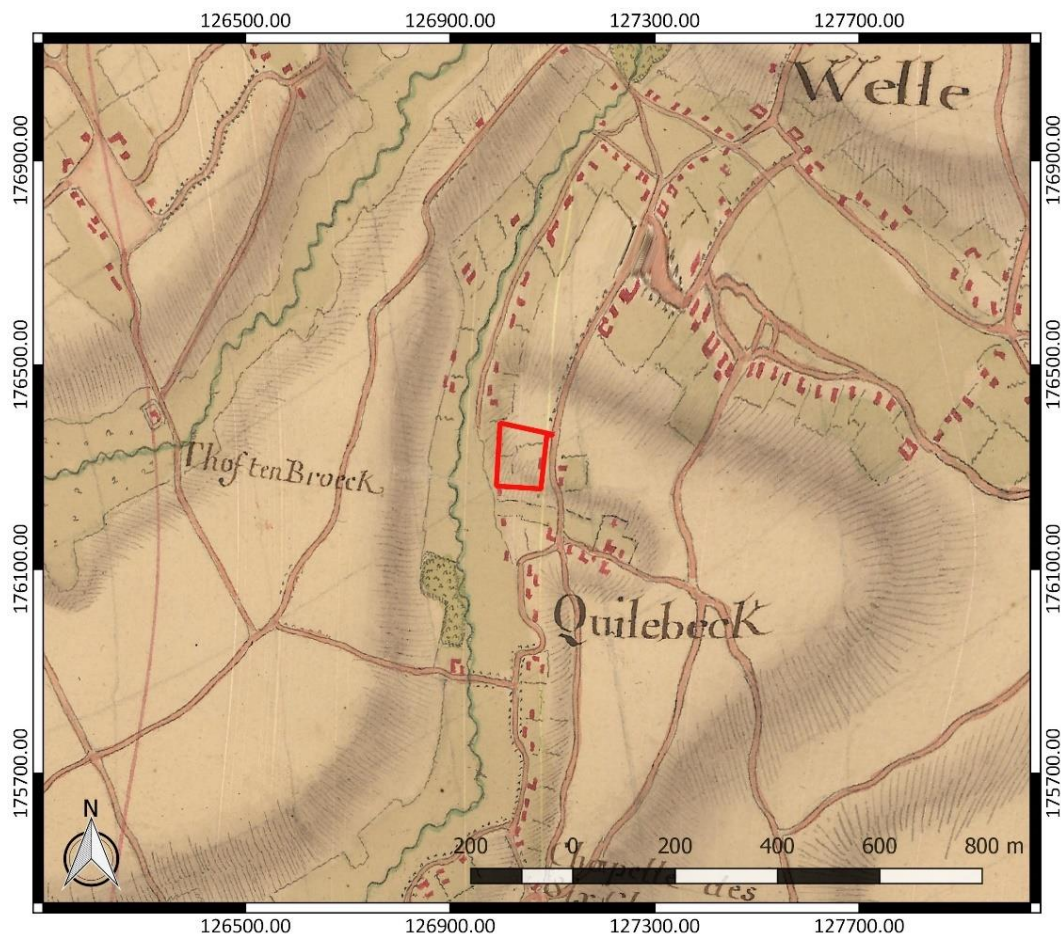

Figuur 21: Potentiële bodemerosiëkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De eerste vermelding van Welle dateert uit 1196. Welle was samen met Erembodegem, Iddergem en Terafene één van " 's graven propre dorpen" die onder één meierij stonden. Voor de 15de eeuw was er reeds sprake van plaatselijke heren. Er zijn veel pachthoeven gekend uit die periode. De kerk van Welle hing af van de abdij van Affligem. De bovengenoemde dorpen werden in de 17de eeuw als leenpand gegeven aan de familie De Gruutere. Later kwamen Welle en Iddergem als afzonderlijke heerlijkheid in handen van het geslacht Vilain. Door de aanwezigheid van goede grond in Welle kwamen vele landbouwbedrijven met voornamelijk gesloten hoeven tot stand.⁸

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), is te zien dat het onderzoeksgebied op een helling langs de vallei van de Wildebeek gelegen is (Figuur 23). Binnen het onderzoeksgebied is één gebouw in het oosten te bemerken dat gelegen is langs de voorloper van de huidige Kerkstraat. Mogelijk is er een lichte afwijking ontstaan bij het georefereren van de kaart. Het terrein lag vermoedelijk iets meer ten westen van de weg en ook ten westen van het gebouw. Ten zuiden van het terrein is grasland weergegeven. Vermoedelijk was het terrein zelf in gebruik als akkerland en/of grasland. Het onderzoeksgebied situeert zich tussen de dorpskern van Welle ten noorden tot ten noordoosten en het gehucht Wildebeke (hier "Quilebeck") ten zuiden (Figuur 22).

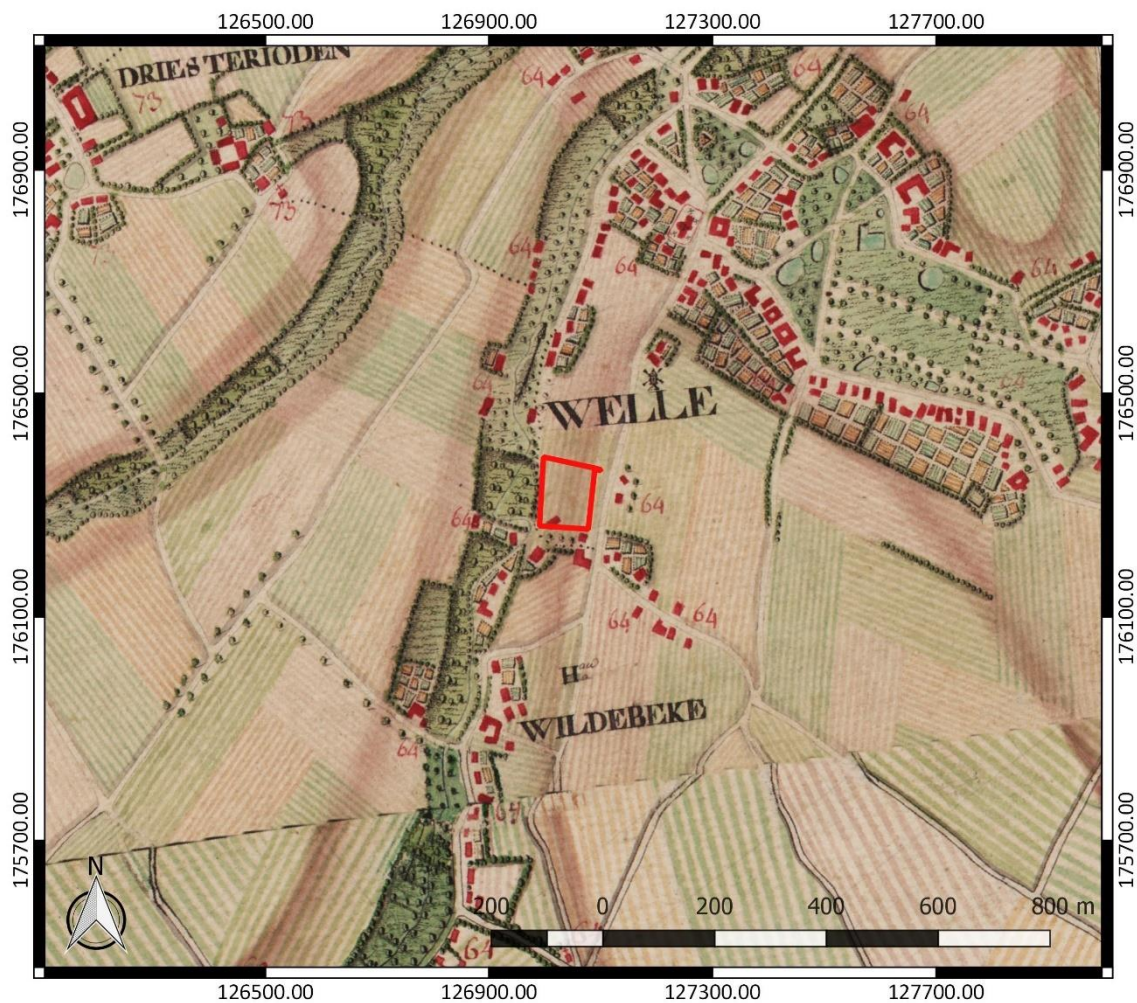
Figuur 22: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Welle [online] <https://id.erfgoed.net/themas/13419> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

Figuur 23: Villaretkaart (detail) met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

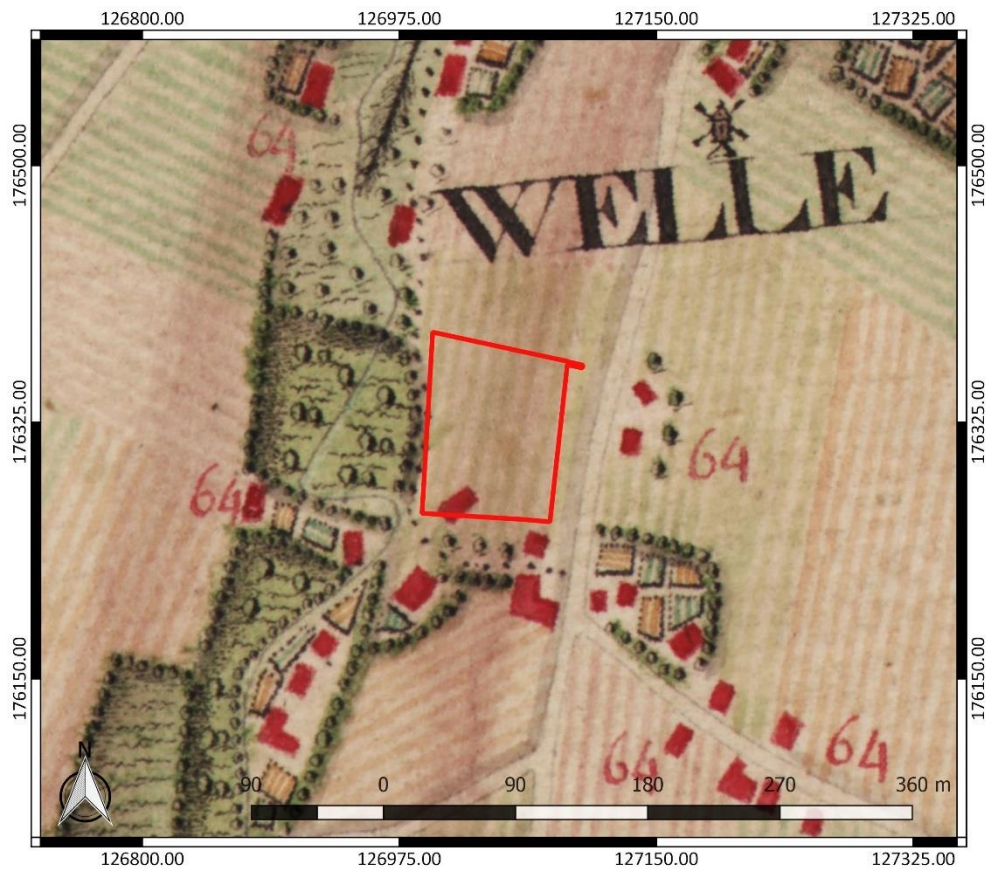
De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), toont slechts één gebouw binnen de grenzen van het projectgebied, meer bepaald in het zuidwesten van het terrein (Figuur 24 en Figuur 25). Het onderzoeksgebied is verder in gebruik als akkerland.

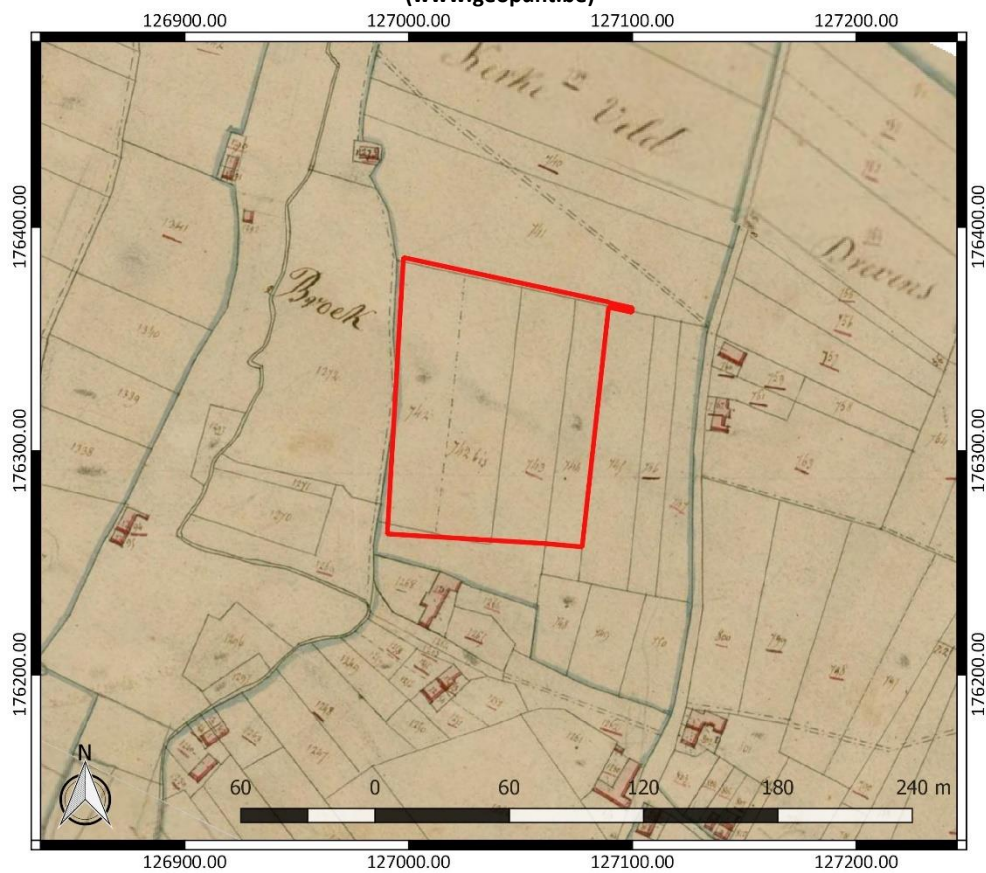
Figuur 24: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Op het primitief kadasterplan uit 1830-1833 (Figuur 26) is er geen gebouw meer aanwezig binnen het onderzoeksgebied. Net ten zuiden van het terrein is wel een gebouw aanwezig, dat zich iets zuidelijker bevindt dan op de Ferrariskaart. Het gaat vermoedelijk toch om hetzelfde gebouw. Waarschijnlijk is er ook een beperkte afwijking ontstaan bij het georefereren van de Ferrariskaart. Het is dus onduidelijk of het gebouw al dan niet binnen het onderzoeksgebied was gelegen. Ten noorden van het gebouw loopt bovendien een gracht. De kaart vermeldt het toponiem “Kerke Veld”.

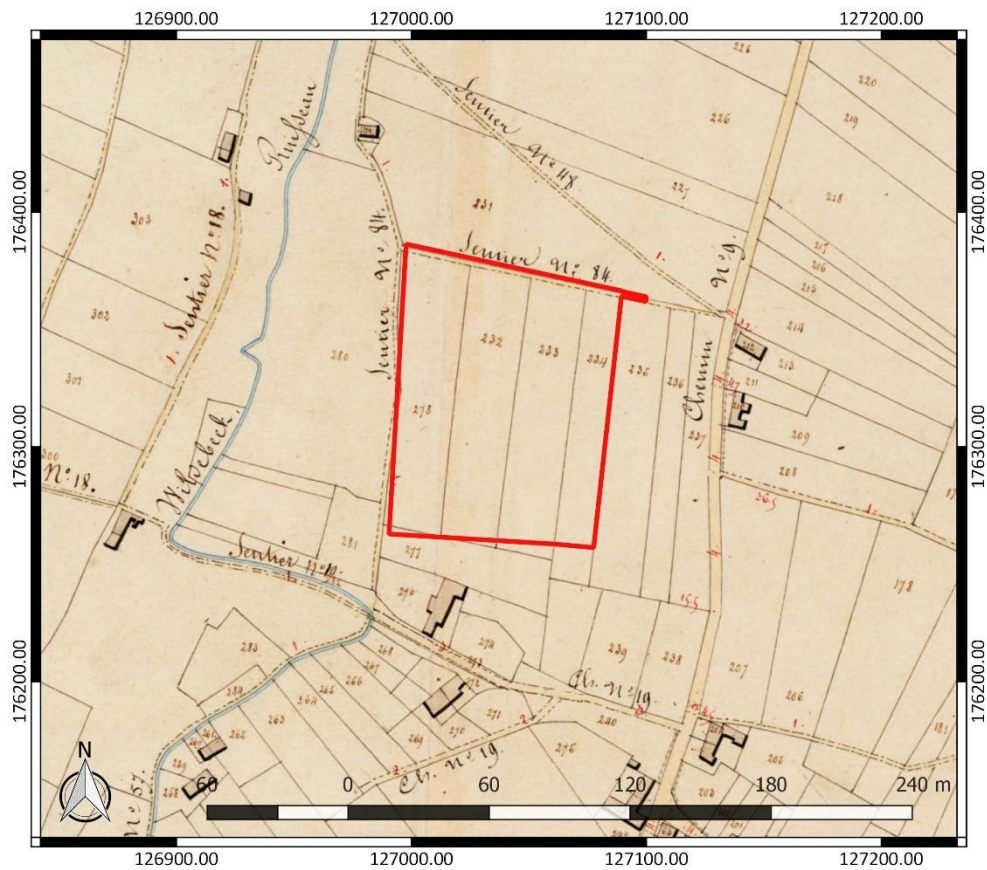
De Atlas der Buurtwegen (1841) geeft een gelijkaardig beeld weer (Figuur 27). Ter hoogte van de huidige Broekstraat loopt duidelijk een voetweg. De Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van P.C. Popp (1842-1879) toont dat er ten oosten van het gebouw dat net ten zuiden van het terrein gelegen is een bijgebouw aanwezig is (Figuur 28). Verder zijn er geen veranderingen te bemerken.

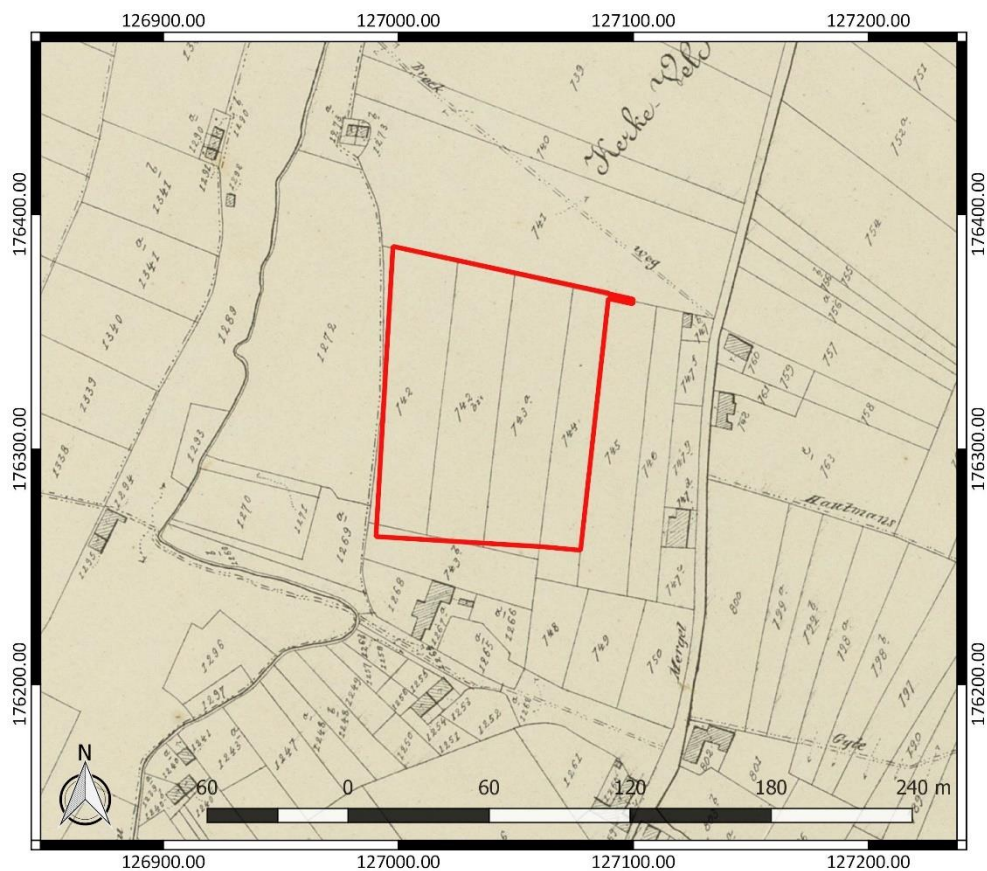
Figuur 25: Kabinetsskaart der Oostenrijkse Nederlanden (detail) met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 26: Primitief kadasterplan uit 1830-1833 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://search.arch.be/nl/>)

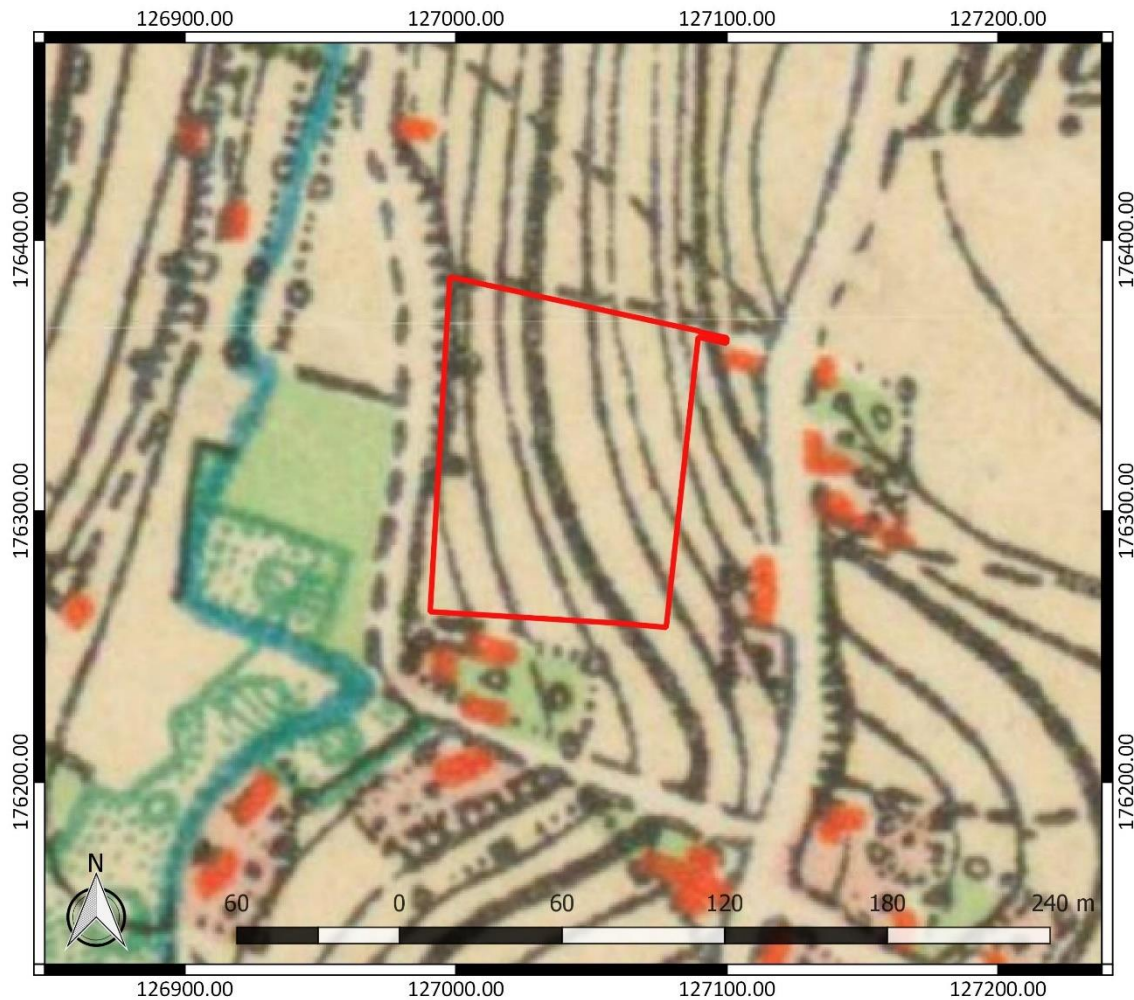

Figuur 27: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

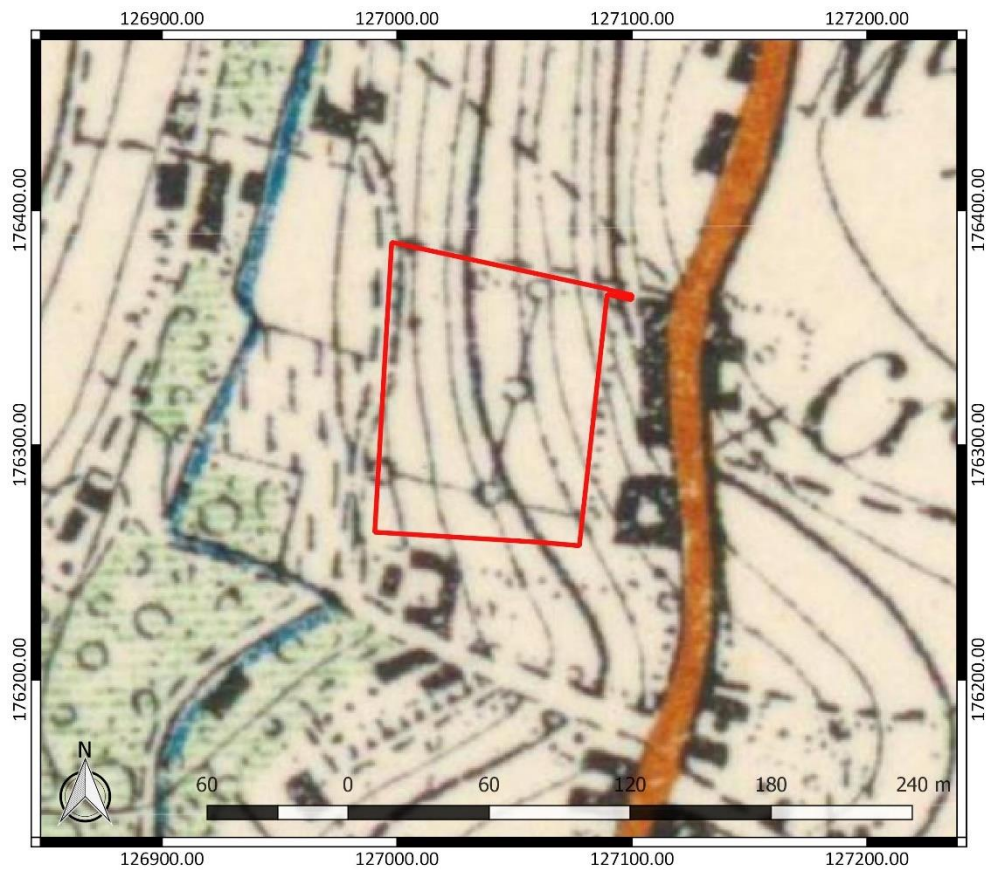
Figuur 28: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een topografische kaart uit 1864 (Figuur 29) toont dat het onderzoeksgebied nog steeds in gebruik was als akkerland. De bebouwing net ten zuiden van het onderzoeksgebied is wel veranderd: de eerdere bebouwing is vervangen door drie gebouwen net ten zuidwesten van het terrein. Een topografische kaart uit 1910 (Figuur 30) toont een uitbreiding van de bebouwing langs de oostelijke zijde.

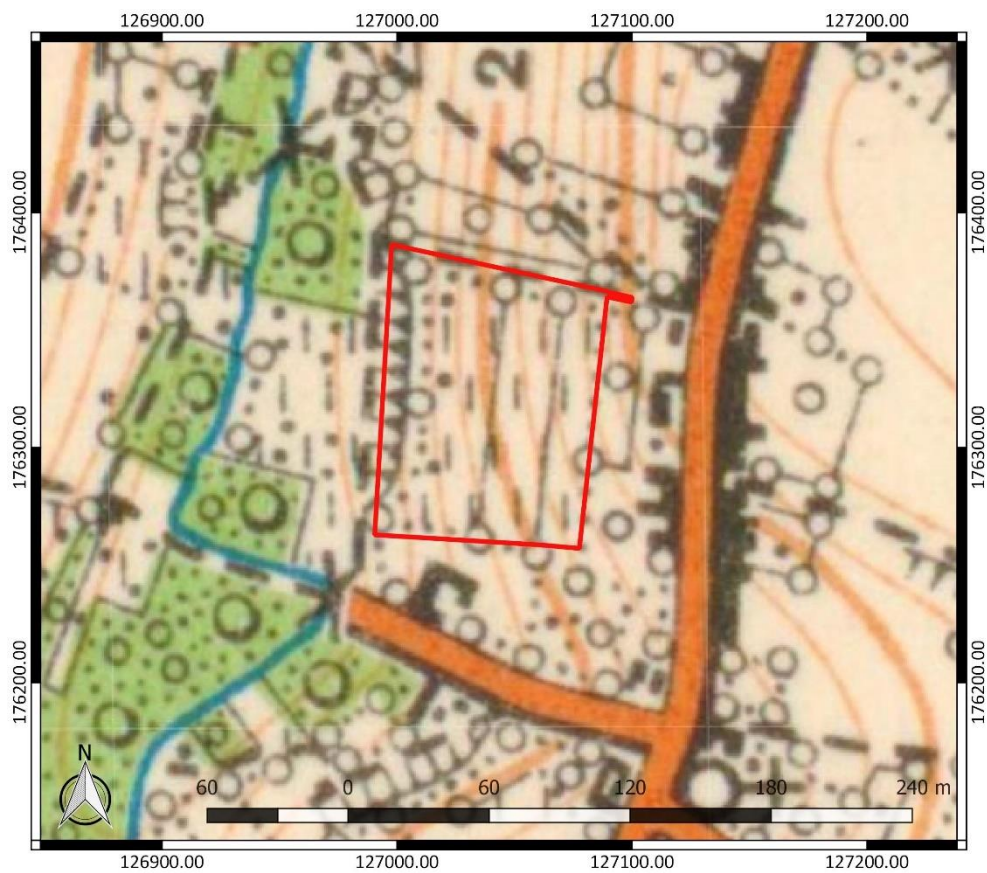

Figuur 29: Topografische kaart uit 1864 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Op een topografische kaart uit 1936 (Figuur 31) is te zien dat de bebouwing net ten zuiden van het onderzoeksgebied opnieuw aangepast en vervangen is. Er is nu een min of meer L-vormig gebouw aanwezig. Ten noorden van de bebouwing is grasland weergegeven. Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 32) toont dat de bebouwing net ten zuiden van het terrein sterk uitgebreid is en nu zich ook deels binnen het onderzoeksgebied bevindt. De bebouwing komt reeds overeen met de huidige bebouwing buiten het onderzoeksgebied.

Figuur 30: Topografische kaart uit 1910 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 31: Topografische kaart uit 1936 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 32: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 33) toont dat de bebouwing binnen het onderzoeksgebied verder noordwaarts uitgebreid is. Het noordelijke deel van het terrein is nog steeds in gebruik als grasland. Op een luchtfoto uit 2017 (Figuur 34) is te zien dat het meest noordelijke deel van de bebouwing binnen het projectgebied afgebroken is. Hierdoor bevinden alle gebouwen en verhardingen zich nu ten zuiden van het terrein. Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 12).

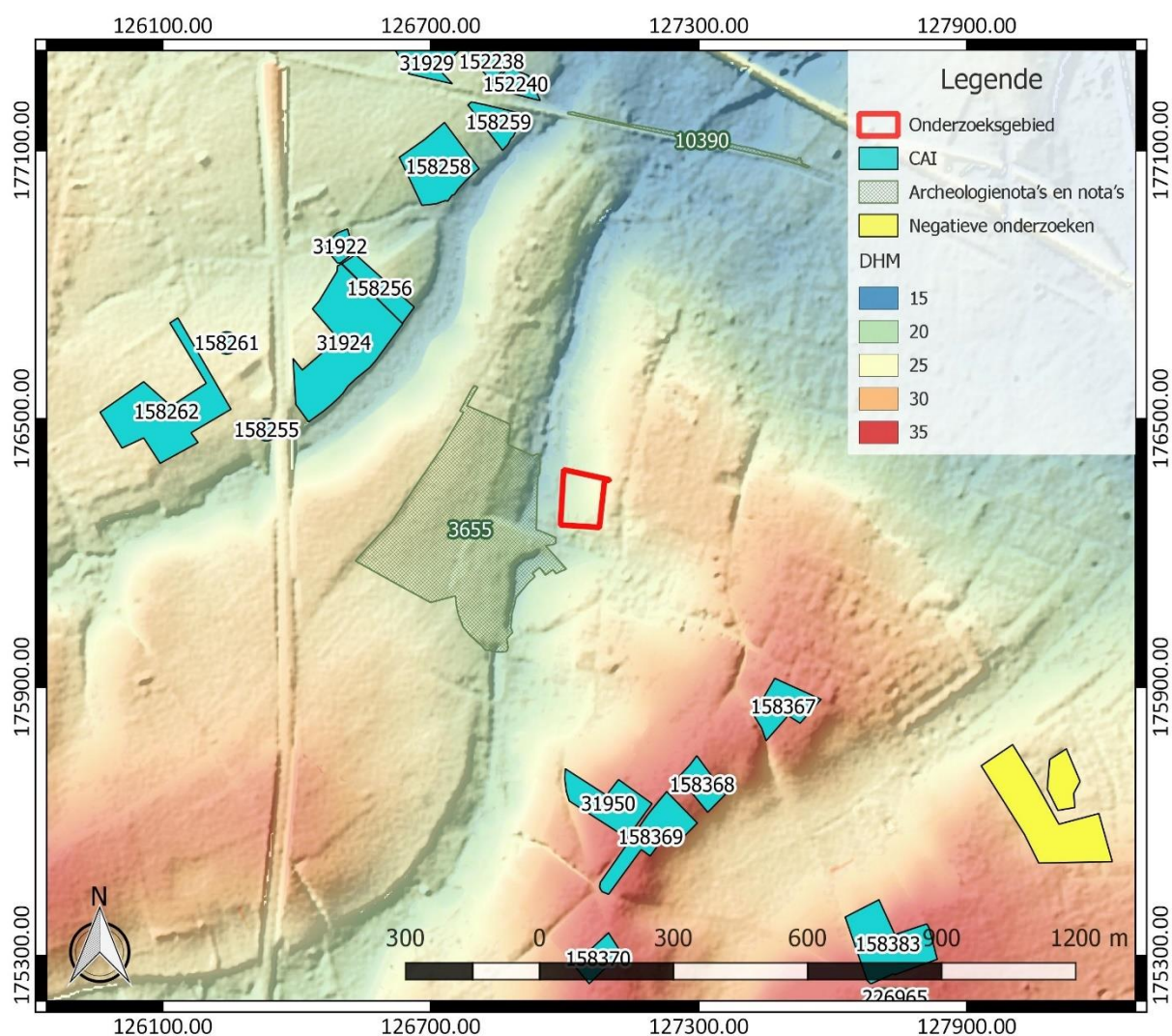
Figuur 33: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 34: Luchtfoto uit 2017 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 35). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 35: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Op verschillende locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied werd aan de hand van archeologische veldkartering lithisch materiaal uit de steentijd gevonden. Het gaat onder meer om vindplaatsen ter hoogte van de Burgemeester Benedikt 't Kintlaan (CAI ID 158367), ten zuidoosten, Beukel (CAI ID 158368 en CAI ID 158369), ten zuidzuidoosten, en de Abeelstraat (CAI ID 158370) en Wildebeke (CAI ID 31950), ten zuiden.⁹ Ook in de Steenveldlaan in Denderleeuw (CAI ID 158383), op iets grotere afstand ten zuidoosten, werd lithisch materiaal uit de steentijd gevonden.¹⁰

⁹Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Burgemeester Benedikt 't Kintlaan (Welle 4) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158367> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Beukel (Welle 5) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158368> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Beukel (Welle 6/7) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158369> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed

Voorts werden ook in Haaltert veldprospecties uitgevoerd waarbij lithisch materiaal uit de steentijd aan het licht kwam. Het gaat om onderzoeken ter hoogte van de Terjodendries (CAI ID 158255, CAI ID 158261 en CAI ID 158262), ten westnoordwesten van het terrein,¹¹ en de Wilgenstraat (CAI ID 158256, CAI ID 158258 en CAI ID 158259), ten noordwesten en ten noordnoordwesten.¹² Het merendeel van de aangetroffen vondsten tijdens de veldprospecties in de omgeving wordt algemeen in de steentijd gedateerd. Ter hoogte van CAI ID 31950 en CAI ID 158262 werd lithisch materiaal uit het neolithicum gevonden.¹³

Op locatie CAI ID 31929, ten noordnoordwesten, kwamen resten uit de steentijd en de metaaltijden tevoorschijn. Uit de steentijd werden aan de hand van archeologische veldkartering werktuigen, afslagen en klingen gevonden. De resten uit de metaaltijden kwamen tijdens een opgraving aan het licht. Het gaat om twee rechthoekige structuren. In de grachten van de eerste rechthoek werd een beperkte hoeveelheid handgevormd aardewerk gevonden. Binnen de rechthoek werden ook enkele sporen vastgesteld. Het gaat meer bepaald om een kuil en twee paalgaten. De relatie tussen de sporen en de rechthoek is onzeker. De tweede rechthoek leek sterk op de eerste. Uit de grachten werd tevens handgevormd aardewerk gerecupereerd. Binnen de rechthoek werden twee kuilen, twee paalsporen en één rechthoekig kuiltje gevonden.¹⁴

Ter hoogte van het Broekveld in Haaltert (CAI ID 31924), ten noordwesten van het onderzoeksgebied, vonden tevens veldprospecties en opgravingen plaats. Tijdens de veldprospecties werd een zone met veel neolithische vondsten vastgesteld. Er werd tevens een aantal Romeinse scherven verzameld. Bij de opgravingen op het terrein werd een reeks afvalkuilen met aardewerk uit de midden-Romeinse tijd aangetroffen. Vermoedelijk gaat het om overblijfselen van een Romeinse villa, die verdwenen is bij de aanleg van de (ingegraven) Ninoofsesteenweg.¹⁵ Ook ter hoogte van het Hof ter Wilgen (CAI ID 31922), tevens ten noordwesten, zijn sporen uit de midden-Romeinse tijd aangetroffen. Deze sporen zijn niet nader beschreven. Het middeleeuwse Hof ter Wilgen kende verschillende bouwfasen. De oudste vermelding van de hoeve dateert uit 1369.¹⁶

2021: Abeelstraat (Welle 8) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158370> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wildebeke (Welle 1/2/3) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31950> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹⁰Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steenveldlaan (DE 4/5) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158383> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹¹Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Terjodendries (EMB 190) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158255> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Terjodendries (EMB 202) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158261> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Terjodendries (EMB 203, 204, 205, 206) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158262> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹²Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wilgenstraat (EMB 195) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158256> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wilgenstraat (EMB 196) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158258> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wilgenstraat (EMB 197) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158259> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹³Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Wildebeke (Welle 1/2/3) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31950> (Geraadpleegd op 11-08-2021); Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Terjodendries (EMB 203, 204, 205, 206) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/158262> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Erembodegem Zuid IV - zone 1 / Terjoden (EMB 78, 79, 80, 81, 83) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31929> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹⁵Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Broekveld (EMB 191/192/193) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31924> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹⁶Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hof ter Wilgen (EMB 208) [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/31922> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

Verder zijn er ook op andere vindplaatsen in de omgeving nog resten uit de middeleeuwen aanwezig. Tijdens een opgraving ter hoogte van CAI ID 152238, ten noordnoordwesten, werden sporen van een gebouwplattegrond en twee spiekers uit de Karolingische periode (vroege middeleeuwen) blootgelegd. De gebouwplattegrond en spiekers werden omgeven door grachten. Er werden ook kogelpotfragmenten uit deze periode aangetroffen.¹⁷ Vlakbij werden aardewerkfragmenten van een vrij volledig recipiënt en een glasfragment met metaaldraadversiering uit de 11de eeuw (volle middeleeuwen) gevonden (CAI ID 152240).¹⁸

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving bieden ook geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

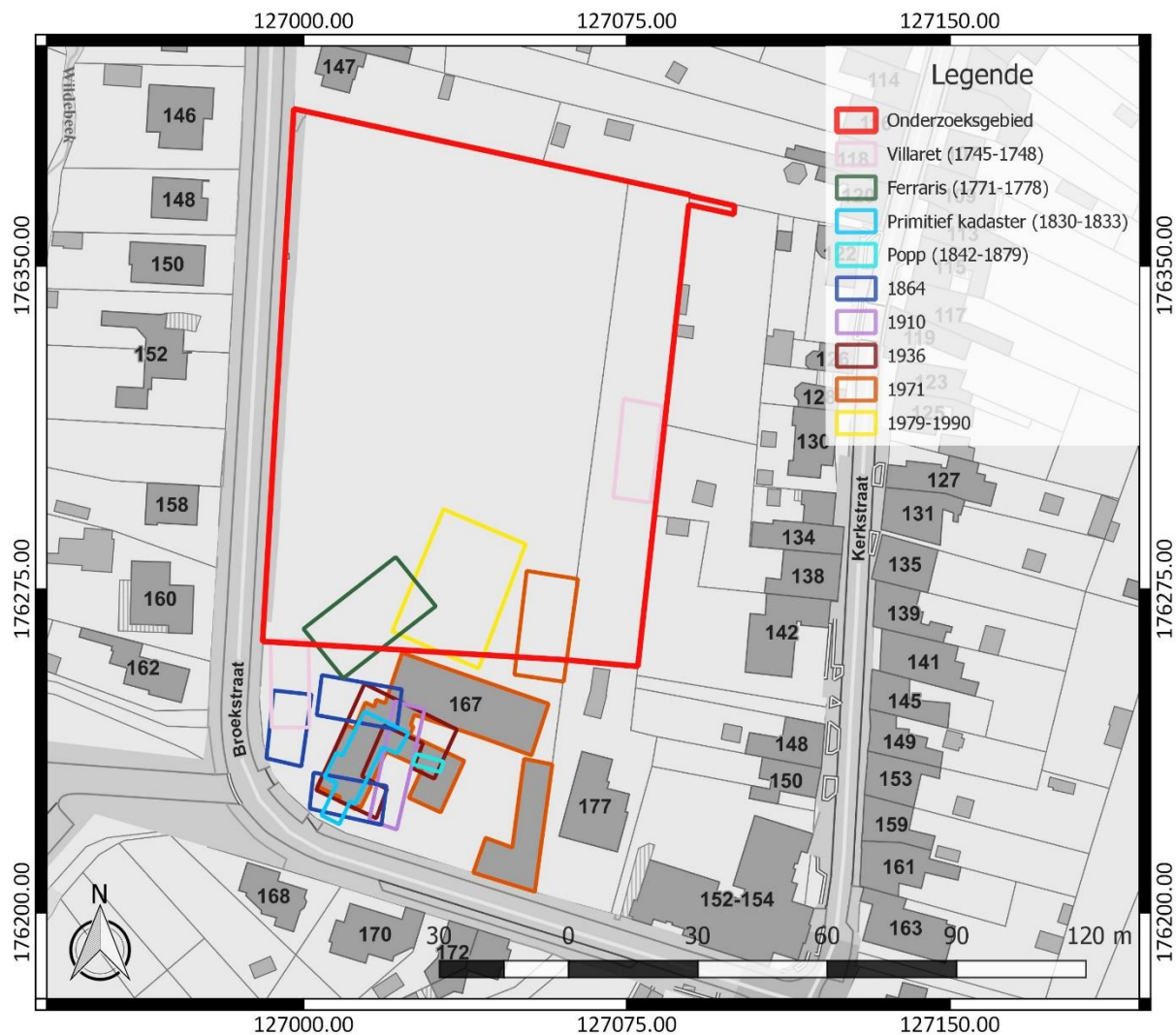
Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het bureauonderzoek geeft aan dat het onderzoeksgebied een hoog archeologisch potentieel kent. Op korte afstand van het onderzoeksgebied zijn reeds verschillende lithische artefacten gevonden. Dit maakt dat er ook voor het onderzoeksgebied een hoge verwachting is naar lithische artefacten. Verder zijn in de omgeving ook resten aangetroffen uit de metaaltijden. Gelijkaardige resten kunnen ook voorkomen binnen het onderzoeksgebied, al zijn relevante archeologische resten uit andere periodes op dit moment ook nog niet uit te sluiten. Het onderzoeksgebied kent namelijk een gunstige landschappelijke ligging, op een helling die afloopt naar de Wildebeek, een zijbeek van de Dender. Het verloop van het reliëf is wel al behoorlijk steil, waardoor rekening gehouden moet worden met het feit dat zich erosie kan voorgedaan hebben in het verleden. De bewaringstoestand van de bodem is op dit moment niet in te schatten en dient verder geëvalueerd te worden aan de hand van een landschappelijk bodemonderzoek. Net ten zuiden van het onderzoeksgebied tonen historische kaarten reeds in de 18de eeuw de aanwezigheid van historische bebouwing. Deze bebouwing werd in de loop van de 19de eeuw vernieuwd en breidde in het midden van de 20ste eeuw verder uit tot binnen het zuiden van het onderzoeksgebied.

¹⁷Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Erembodegem Zuid IV - zone 3 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152238> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

¹⁸Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Erembodegem Zuid IV - zone 4 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/152240> (Geraadpleegd op 11-08-2021)

bewaringstoestand van het bodemarchief en de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische resten.

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein in gebruik is als grasland of bebouwd is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel relevant om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten. Afhankelijk van de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend onderzoek naar steentijd artefactensites nodig.

Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van gekende archeologische waarden in de omgeving is er vooral een hoge verwachting naar lithische artefacten en naar sporen uit de metaaltijden. De gunstige landschappelijke ligging van het terrein maakt echter dat we op dit moment de aanwezigheid van relevante archeologische resten uit andere periodes nog niet kunnen uitsluiten. Verder zijn er ook vraagtekens over de bewaringstoestand van het bodemarchief. De ligging van het terrein op een vrij steile helling maakt dat we er rekening mee houden dat in het verleden erosie heeft plaatsgevonden op het terrein. Wat wel duidelijk is, is dat de geplande werken het bodemarchief ernstig bedreigen. Gezien het archeologisch potentieel is daarom verder vooronderzoek nodig om inzicht te krijgen in de bewaringstoestand van het bodemarchief en de eventuele aanwezigheid van relevante archeologische resten.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bogemans, F./M. Van Molle, 2005: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 30/38 Geraardsbergen & Ath (deel)*, Brussel.

Ferket, R./N. Reyns, 2021: *Archeologienota Welle (Denderleeuw) – Broekstraat*, Bornem (Rapporten All-Archeo bvba 1281).

Louis, A., 1962: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Ninove 86E*, Gent.

4.2 Websites

Cartesius (2021)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2021)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2021)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2021)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2021)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2021)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

Rijksarchief België (2021)
<https://search.arch.be/nl/>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

